

W

РАДЯНСЬКА ШКОЛА

Сав. Хрисосторовичу Гавгарову

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ В УРСР

А. Д. БОНДАР,
кандидат педагогічних наук

Історичними рішеннями ХХ з'їзду Комуністичної партії поставлено завдання: здійснити в шостій п'ятирічці «в основному загальну середню освіту в містах і сільській місцевості шляхом навчання дітей і молоді в середніх загальноосвітніх школах (десятирічка) і середніх спеціальних учбових закладах»¹. Виконати це величне завдання під силу лише нашій соціалістичній країні. Здійснення загальної семирічної, а у великих містах — десятирічної освіти стало можливим завдяки тому, що партія і уряд завжди приділяли і приділяють виключну увагу безперервному розвитку культури і освіти радянського народу.

Ще в перші роки Радянської влади в програмі партії, прийнятій на VIII з'їзді РКП(б) в березні 1919 року, першочерговим завданням у галузі народної освіти було визначено «проведення безплатної і обов'язкової загальної і політехнічної освіти (що знайомить в теорії і на практиці з усіма головними галузями виробництва) для всіх дітей обох статей до 17 років»².

Для того, щоб здійснити в основному середню загальну освіту в Країні Рад, потрібно було за істо-

рично короткий строк збудувати багато початкових, семирічних і середніх шкіл, створити відповідну навчально-матеріальну базу, підготувати необхідні педагогічні кадри, запровадити спершу загальне обов'язкове початкове, а потім і семирічне навчання всіх дітей шкільного віку. Ця велетенська робота вимагала напружених зусиль від трудового народу. Адже наша країна за часів панування капіталістів і поміщиків була найвідсталішою і найбільш неписьменною країною в Європі. Характеризуючи політику царського уряду в галузі народної освіти, В. І. Ленін в 1913 році говорив, що близько чотирьох п'ятих дітей та підлітків у Росії було позбавлено освіти. «Такої дикої країни... в Європі не лишилося ні одної, крім Росії...»¹.

Не в кращому стані в той час була освіта на Україні. До Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні не було жодної школи з українською мовою навчання.

Для дітей робітників і селян доступною була в основному початкова школа. Із загальної кількості 20197 шкіл, що працювало на Україні в 1914/15 навчальному році, неповних середніх шкіл було 386 і середніх — 577, в яких навчалосся всього 185 тис. учнів, тобто близько 11 процентів загальної кількості дітей шкільного віку. Ці школи, як правило, існували для синів і дочок представників панівного класу.

¹ Директиви ХХ з'їзду КПРС по шостому п'ятирічному плану розвитку народного господарства СРСР на 1956—1960 роки, Держполітвидав УРСР, 1956, стор. 57.

² ЦК КПРС у резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів, ч. I, Держполітвидав, 1954, стор. 392.

¹ В. І. Ленін, Твори, т. 19, стор. 113.

Жовтнева революція відкрила широкий шлях для бурхливого розвитку нової радянської школи на Україні. Але громадянська війна та іноземна інтервенція затримали на деякий час цей розвиток. Різко зменшилась кількість учителів, шкіл і приміщень, навчального обладнання. Так, у період денікінської окупації України (грудень 1918 р.— січень 1919 р.) тільки в Києві кількість шкіл зменшилась на 50 проц., на Україні в цей час не навчалось 1 106 797 дітей шкільного віку¹. Багато шкіл не працювало.

Наприкінці 1920 р. Україна була повністю визволена від окупантів. Почався період відбудови народного господарства республіки.

Органи народної освіти в центрі і на місцях розгорнули будівництво нової, радянської школи. У 1923 р. Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет, закликаючи робітників і селян допомогти органам народної освіти у відбудові школи, випустив спеціальну відозву, в якій говорилось: «Х з'їзд Рад, розуміючи все значення освіти і враховуючи тяжке становище початкової школи — закликав всі органи Радянської влади віддати всі сили справі відбудови і дальшого розвитку народної освіти. Хай не буде у вас у волості ні заколочених шкіл, ні голодного вчителя»².

В процесі будівництва нової школи в перші роки існування Радянської влади йшла напружена робота над розробкою системи освіти в країні.

На основі аналізу стану народної освіти в молодій Країні Рад та завдань, що стояли перед новою школою, Державна Комісія по народній освіті при Народному Комісаріаті Російської Федерації в жовтні 1918 р. опрацювала два важливі історичні документи: «Положення про єдину трудову школу РРФСР» та «Основні принципи єдиної трудової школи» (останній документ пізніше почав називатись «Декларацією про єдину трудову школу»). Ці

¹ Журнал В. У. Ш., 1918—1919 навчальний рік № 8—9, стор. 158.

² Журнал «Путь просвещения», 1923, № 3, стор. 2.

документи узаконили ломку старої буржуазно-поміщицької системи освіти. Замість багаточисленних типів та видів шкіл, які існували раніше, створювалась єдина трудова школа-дев'ятирічка з двома ступенями. Перший ступінь передбачав 5-річне навчання дітей віком від 8 до 13 років, другий — 4-річне від 13 до 17 років.

Після громадянської війни та інтервенції увага всього народу була прикута до відбудови промисловості і сільського господарства. Молода Країна Рад відчувала гостру потребу в кадрах кваліфікованих робітників і в спеціалістах середньої кваліфікації. Саме тому виникла необхідність переглянути систему професійної освіти і знизити вік для загальної освіти молоді з 17 до 15 років.

Для обговорення цих питань Центральний Комітет партії провів з 31 грудня 1920 р. по 4 січня 1921 р. широку нараду працівників освіти. На нараді точилась гостра боротьба думок. Представники українського Наркомосу, серед яких були українські націоналісти, всупереч програмі партії, намагались «теоретично» довести необхідність ранньої професіоналізації учнів.

Нарада прийняла рішення про заміну дев'ятирічної загальноосвітньої школи семирічною з двома концен-трами: перший — у складі 1—4 класів (4 роки навчання) і другий — у складі 5—7 класів (3 роки). Семирічна школа розглядалась як основний тип загальноосвітнього навчального закладу, на її основі будувалась професійна освіта молоді через технікуми різного профілю. Схвалюючи в основному рішення наради, В. І. Ленін у своїх «Директивах ЦК комуністам — працівникам Наркомосу», опублікованих у «Правді» 5 лютого 1921 р., писав, що «партія повинна вважати зниження норми віку для загальної і політехнічної освіти з 17 до 15 років виключно за тимчасову практичну необхідність, викликану злиднями і розоренням країни»¹...

Здійснення рішень першої партій-

¹ В. І. Ленін, Твори, т. 32, стор. 96.

ної наради з питань народної освіти в Російській Федерації привело до реорганізації частини шкіл першого ступеня — дев'ятирічок у школи-семирічки, а другого ступеня — в технікуми. Однак школа-дев'ятирічка в Російській Федерації продовжувала існувати і рік у рік розвивалась.

Інакше складалась в цей час система освіти в Українській РСР. Тут була створена своєрідна система загальної освіти соціального виховання — «Соцвих». Ця система включала в себе дошкільне виховання, навчання і виховання в дитячих будинках, в початкових і семирічних школах.

Основним типом загальноосвітньої школи була семирічна школа соціального виховання. На базі семирічної освіти будувались дво- і трирічні професійні школи і паралельно з ними школи фабрично-заводського навчання (ФЗН). В той час, коли в Російській Федерації технікуми будувались на базі семирічки, на Україні освіта в технікумі здійснювалась на базі профшколи і ФЗН, які входили в систему професійної освіти — «Профос».

Ті, хто закінчував середні професійні школи на базі промислових і сільськогосподарських підприємств, йшли на виробництво вже кваліфікованими робітниками з певної спеціальності.

Поряд з основним типом загальноосвітньої школи в цей час існувала масова початкова школа, з одним, двома, трьома і чотирма роками навчання.

На 1 квітня 1923 року на Україні працювало 16 656 загальноосвітніх шкіл, в яких навчалось понад 1400000 учнів¹.

В більшості шкіл (85,5 процента) навчання тривало від одного до чотирьох років. Шкіл, у яких були п'яті класи, налічувалось 688 (4,2 процента); п'яті і шості класи — 279 (1,6 процента); п'яті, шості і сьомі — 1452 (8,7 процента). Отже, фактично семирічних шкіл (повних і прогресивок) в цей час на Україні

працювало всього 2419; в них навчалось лише 135 тисяч учнів¹.

Рік у рік зміцнювалась початкова школа, зростала мережа семирічних шкіл як у місті, так і на селі. В 1927/28 навчальному році на Україні працювало 2314 семирічних шкіл, у яких навчалось понад 290 тисяч учнів², а в 1928/29 навчальному році таких шкіл було вже 2660, які охоплювали 953 747 учнів, зокрема на селі 1580 семирічок з 464 077 учнями³. Таким чином одна семирічка припадала на сім початкових шкіл. Щождо середньої школи, то вона на Україні довгий час існувала лише як професійна.

Визначну роль у розвитку загальноосвітньої середньої школи на Україні відіграли історичні постанови Центрального Комітету Комуністичної партії та Радянського уряду 1930—1936 років. Так, в постанові від 5 вересня 1931 року «Про початкову і середню школу» ЦК ВКП(б), з метою найшвидшого здійснення загальної і політехнічної освіти всіх дітей і підлітків до 17 років, запропонував Раднаркомові СРСР «розробити план загального обов'язкового семирічного навчання». У постанові «Про навчальні програми та режим у початковій і середній школі» від 25 серпня 1932 року ЦК ВКП(б) поставив завдання — приступити, починаючи з 1932/33 навчального року, до реорганізації семирічної політехнічної школи в десятирічку.

Успішне здійснення на Україні загального обов'язкового початкового навчання, розширення семирічної освіти у місті і на селі, а також досвід будівництва радянської школи в інших республіках СРСР і насамперед в Російській Федерації, — все це дало можливість перейти в нашій республіці до будівництва загальноосвітньої середньої школи.

Перші такі школи на Україні були створені в 1932 році на базі семирічок.

¹ Див. журнал «Шлях освіти», 1924 рік, № 1, стор. 20.

² Див. журнал «Комуністична освіта», 1928 рік, № 8—9, стор. 17.

³ Див. журнал «Комуністична освіта», 1936 рік, № 12, стор. 38.

¹ Див. журнал «Шлях освіти», 1924 рік, № 1, стор. 20.

З 1-го вересня 1932 року при 261 семирічній школі республіки було відкрито 272 восьмих класи і набрано до них 9179 учнів¹. Даліше

зростання середніх шкіл на Україні та числа учнів в них характеризується такими даними:

Навчальні роки (початок)	Місто		Село		Разом	
	Кількість		Кількість		Кількість	
	шкіл	учнів у них	шкіл	учнів у них	шкіл	учнів у них
1933/34	455	374 577	125	65 901	580	440 478
1935/36	843	704 750	936	517 415	1779	1 322 165
1940/41	2076	1 434 727	2198	1 065 286	4274	2 500 013

Отже, за вісім передвоєнних років кількість середніх шкіл зросла до 4274 і становила близько 15 процентів загального числа шкіл у республіці.

Перед Великою Вітчизняною війною в середніх школах України навчалось близько 1129 тисяч учнів із загальної кількості 6492 тисячі у школах всіх типів.

Особливо швидко зростала в цей час мережа середніх шкіл в селах республіки — з 51 в 1932/33 навчальному році до 1519 в 1938/39 навчальному році². Протягом шести років кількість середніх шкіл в селах Української РСР збільшилась майже в 30 раз. Кількість учнів у цих школах зросла — більше ніж у 28 раз. На кожний адміністративний район республіки припадало від 3-х до 4-х середніх шкіл.

Семирічна і середня школи, кількість яких в 1938/39 навчальному році складала 72 проценти загального числа шкіл сільської місцевості, стали основним типом школи на селі.

Після возз'єднання західних областей з Радянською Україною в цих областях республіки вирости сотні і тисячі нових шкіл, які забезпечили навчання всіх дітей шкільного віку.

У 1939/40 навчальному році тут працювала 6791 школа; з них 4752 — початкових, 1888 — непов-

них середніх і 151 — середніх. В них навчалось 1 138 699 учнів¹.

Радянська влада відкрила трудящим західних областей України широкий шлях до школи, до науки, дала можливість навчати своїх дітей рідною мовою. Було створено достатню кількість шкіл з українською, польською, російською та іншими мовами викладання.

Така мережа шкіл підготувала умови для повного завершення середньої освіти в містах республіки.

Вже в 1939/40 навчальному році 82,6 процента учнів, що закінчили сьомі класи міських шкіл, і 42,7 процента випускників сільських семирічок було прийнято до восьмих класів середніх шкіл². Якщо врахувати учнів, що пішли вчитись в спеціальні середні навчальні заклади, то можна з певністю сказати, що здійснення в Українській РСР загальної середньої освіти в місті розпочалось уже в передвоєнні роки.

Неухильно збільшувалась кількість випускників середніх шкіл. За три роки — з 1938 по 1940 — кількість випускників середніх шкіл збільшилась більше, ніж у два рази і становила 80 тисяч³.

Про те, як зростали окремі школи можна бачити на прикладі школи села Коломак, Харківської області. До Жовтневої революції тут працювала «двокласна зразкова школа». У 1914 р. в ній навчалось 295 учнів. До першого класу щороку

¹ ЦДАЖР, фонд 166, оп. 19, а. 23, стор. 68.

² Культурное строительство СССР, Госпланиздат, М.—Л., 1940, стор. 41.

¹ Див. журнал «Комуністична освіта», 1940, № 9, стор. 18.

² Там же.

³ Журн. «Комуністична освіта», 1940 р., № 11, стор. 8.

вступало майже 80 дітей, а доходило до третього класу 40, у п'ятому залишалось не більше 10. Радіус району обслуговування цієї школи дорівнював 15—20 км. В школі не було жодних кабінетів, а бібліотека складалась переважно з релігійної літератури. У 1920 році Коломацька школа була реорганізована в початкову, в 1924 р. — в семирічну, а в 1934 році — в середню. Така реорганізація шкіл відбувалася й по інших селах. Тому радіус району обслуговування цієї школи різко зменшився. У 1934 році він уже був приведений до норми і дорівнював 3—4 км. В 1955 році для школи побудований новий триповерховий будинок, в якому розміщено 19 класів, що охоплювали понад 600 учнів. У 1936 році школу електрифікували, в ній створені і обладнані кабінети фізики, хімії та біології, спортивний зал і бібліотека на 5000 книг. В 1939 році в школі працювало 23 вчителі, і з 600 учнів успішно закінчили 1938/39 навчальний рік 594 учні¹.

1932—1941 роки характеризуються дальшим розвитком середніх шкіл. За цей час було багато зроблено для поліпшення всієї справи навчання і виховання учнів. Важливу роль у піднесенні якості роботи школи відіграла історична постанова ЦК ВКП(б) від 5 вересня 1931 р. «Про початкову і середню школу», яка поклала кінець антиленінським теоріям «відмирання школи» і методичному прожектерству.

Через рік — 25 серпня 1932 р. — ЦК ВКП(б) прийняв постанову «Про навчальні програми та режим у початковій і середній школі». Здійснюючи цю постанову, вчителі Української РСР стали наполегливіше боротись за якість підготовки і проведення уроку, як основної форми організації навчальної роботи, більш працювати з кожним учнем як на уроці, так і в позаурочний час. Вони поступово ліквідували «запущеність» з пройденого вже матеріалу, заохочували дітей до навчання і подавали їм допомогу в самостійній роботі над книгою і під-

¹ Коломакская средняя школа, вид. Харківського відділу народної освіти, Харків, 1940, стор. 10—16.

ручником, домагались поліпшення умов навчальної роботи дома. Цьому сприяла й ліквідація безплатних та платних репетиторських груп при школах.

Нове піднесення навчально-виховної роботи викликали постанови ЦК ВКП(б) від 3 вересня 1935 р. «Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у початковій, неповній середній і середній школі», «Про педологічні перекручення в системі Наркомосів» від 4 липня 1936 року.

Вчителі та керівники шкіл наполегливо підвищували свій ідейно-політичний рівень і педагогічну кваліфікацію. Старанно готуючись до кожного уроку, вони детально продумували і планували його окремі етапи, дбали про наочність, пов'язували теорію з практикою. Рік у рік підвищувалася грамотність, успішність учнів. Так, у 1937/38 навчальному році в Уманському районі, Київської області, 23 вчителі 1—4 класів добились повної успішності, а 78 домоглися того, що 95—100 процентів їх учнів перейшли в старші класи.

Піднесенню якості навчання і виховання сприяло поліпшення керівництва школами з боку Наркомосу і відділів народної освіти, запровадження в школах стабільних навчальних планів, програм і підручників, а також популяризація передового педагогічного досвіду, удосконалення методичної роботи, внутрішнього контролю з боку директорів і завучів.

У квітні 1936 р. РНК СРСР і ЦК ВКП(б) приймають постанови «Про підвищення заробітної плати вчителям та іншим шкільним працівникам» і «Про персональні звання для вчителів початкових і середніх шкіл». Перша з цих постанов піднесла матеріальний стан учителів до рівня інженерно-технічних працівників, а друга ще більш зміцнила службово-правове становище радянського педагога. В результаті проведеної атестації десятки тисяч учителів шкіл республіки одержали звання «вчителя початкової школи» і «вчителя середньої школи». У 1940 р. 277 учителями України було

присвоєно звання Заслуженого вчителя школи УРСР.

У 1940 році на Україні працювало 780 учителів, нагороджених орденами і медалями Радянського Союзу¹.

Атестація вчителів дала можливість визначити освіту і педагогічну кваліфікацію кожного вчителя. Ті, які не мали відповідної освіти, направлялися на навчання (очно і заочно) в педагогічні училища, вчи-

тельські і педагогічні інститути, на короткотермінові курси, організовані обласними відділами народної освіти і Наркомосом УРСР.

Педагогічні кадри шкіл республіки щороку поповнювались за рахунок молодих вчителів, які закінчували педучилища, вчительські та педінститути і університети.

Про зростання підготовки кадрів для шкіл республіки в передвоєнні роки говорять такі дані¹.

Роки	Вищі учбові заклади		Середні учбові заклади	
	Кількість		Кількість	
	закладів	студентів у них	закладів	студентів у них
1928	12	6 534	61	10 323
1938	39	37 155	69	23 155

У 1940 році на Україні працювало 6 університетів, 24 педагогічних і 45 учительських інститутів та 83 педучилища (при багатьох з них були організовані заочні відділи).

Педагогічні учбові заклади республіки випускали для шкіл від 25 до 30 тисяч молодих учителів².

За 3 роки третьої п'ятирічки на підвищення кваліфікації вчителів і керівників шкіл було асигновано в УРСР понад 106,5 мільйона карбованців. Значне місце в підвищенні педагогічної майстерності вчителів займала система методичної роботи.

Починаючи з 1938/39 навчального року, вона виносить за межі школи і набуває такої структури: педагогічна рада в початковій школі; педагогічна рада неповної середньої і середньої шкіл; покласні методичні об'єднання вчителів початкових шкіл і вчителів 1—4 класів неповних середніх і середніх шкіл; предметні методичні комісії; кущові методоб'єднання; методична робота, яку організували райпедкабінети і Обласний інститут удосконалення кваліфікації вчителів.

У частині середніх шкіл були створені шкільні педагогічні кабінети.

Продумана організація методичної роботи в масштабі школи, куща, району і області сприяла дальшому зростанню педагогічної майстерності вчительських кадрів, підвищенню рівня навчально-виховної роботи.

Бурхливий розвиток народної освіти на Україні в роки третьої п'ятирічки був перерваний віроломним нападом німецьких фашистських загарбників на нашу країну.

Фашистські окупанти знищили на Україні понад 8100 і зробили непридатними для навчання понад 10 000 шкільних будинків.

Спустошення, яких завдали окупанти Україні, не дозволили в перші роки після її визволення розгорнути передвоєнну мережу початкових, семирічних і середніх шкіл. Але, незважаючи на труднощі, в 1945/46 навчальному році на Україні працювало вже 28 470 шкіл (із 30 881, які існували до Великої Вітчизняної війни), з них 2321 середня школа (до війни було 4435)².

Розвиток середньої загальноосвітньої школи на Україні в післявоєнні роки йде бурхливими темпами. Цей розвиток відбувався на основі

¹ Див. «Культурне будівництво Української РСР», 1940, стор. 40—41.

² Культурное строительство СССР, 1956, стор. 88.

¹ Журнал «Комуністична освіта», 1940 р., № 11, стор. 9.

історичних рішень XIX і XX з'їздів КПРС.

У директивах XIX з'їзду КПРС по п'ятому п'ятирічному плану розвитку народного господарства СРСР було поставлено завдання завершити до кінця п'ятирічки перехід від семирічної освіти на загальну середню освіту (десятирічка) в столицях республік, містах республіканського підпорядкування, в обласних, крайових і найбільш промислових центрах, а також підготувати умови для повного здійснення в наступній п'ятирічці загальної середньої освіти (десятирічка) в решті міст і сільських місцевостях.

Виконання рішень XIX з'їзду про здійснення загальної середньої освіти в країні сприяло бурхливому зростанню мережі середніх шкіл як у місті, так і на селі, зміцненню навчально-матеріальної бази цих шкіл, поліпшенню навчально-виховної роботи.

Якщо на час роботи XIX з'їзду (1952/53 навчальний рік) на Україні працювало 4725 середніх шкіл (з них 2087 в місті і 2638 на селі), то в 1955/56 навчальному році їх кількість по республіці зросла до 5985. За цей же час кількість середніх шкіл на селі збільшилась на 850. В 1955/56 навчальному році в середніх школах навчалось понад 3161 тисяча учнів, або майже 58 процентів загальної кількості учнів шкіл республіки¹. У 1956/57 навчальному році на Україні вже працювало 6284 середніх школи, в яких навчалось у 17 раз більше учнів, ніж у 1914/15 навчальному році.

Ще величніші перспективи розвитку середньої загальноосвітньої школи відкрили історичні рішення XX з'їзду КПРС.

Середня школа стала тепер основним типом загальноосвітньої школи в місті і в багатьох районах сільської місцевості. Про це говорять факти з окремих сіл, районів і областей нашої республіки.

У дореволюційні роки в селі Вільхівці, Звенигородського повіту, на Черкащині, було дві церковнопара-

фіальні школи, в них учились переважно діти куркулів. 90 процентів дорослих не вмели ні читати, ні писати. Тепер у селі є середня і дві семирічні школи, в яких навчаються всі діти селян-колгоспників. За роки Радянської влади більше 150 чоловік з місцевого населення здобули вищу освіту і 678 — середню. З села вийшло 68 учителів, 44 ветеринари, 38 інженерів і техніків, 32 лікарі, 10 юристів, 79 зоотехніків, 99 агрономів, 103 бухгалтерів¹.

У царській Росії ці люди не могли навіть мріяти про середню і вищу освіту.

Характерною є історія розвитку освіти в Миргородському районі, Полтавської області. На 1 січня 1916 р. на території теперішнього Миргородського району було 45 шкіл, у яких вчилось 4228 дітей. Школи були однокласними (35) та двокласними (10). За даними повітової земської управи саме в тому році було відмовлено у прийомі до школи через відсутність місць 1262 дітям шкільного віку, крім того, протягом року відсіялось 425 учнів. Близько чверті усієї кількості учнів залишалась на другий рік і теж переставали відвідувати школу. У двох миргородських гімназіях, як правило, вчились лише діти представників панівних класів.

Тепер у Миргородському районі працює 52 загальноосвітні школи, з них 14 семирічних і 14 середніх (одна з них школа-інтернат), які охоплюють всіх дітей шкільного віку. Миргородська середня школа імені Панаса Мирного, організована в 1932 році, має добре обладнані класні кімнати, кабінети та навчальні майстерні. Цю школу закінчили сотні юнаків і дівчат. Педагогічний колектив цієї школи пишається тим, що її випускники знайшли гідне місце в житті, деякі з них тепер знатні люди нашої країни.

Яскравим прикладом піклування Комуністичної партії про освіту народу є розвиток її в одній з молодих областей Української РСР — Чернівецькій області.

¹ Народне господарство Української РСР, статистичний збірник, 1957, стор. 426.

¹ Див. газету «Радянська освіта» від 25 травня 1957 р.

У 1940 році, до визволення з-під гніту румунських окупантів, в Північній Буковині серед дорослого населення 80 процентів становили неписьменні. Навчання всюди проводилося румунською та німецькою мовами. Училися в цих школах здебільшого діти місцевої буржуазії.

Після визволення, у 1940/41 навчальному році, в області було відкрито 371 початкову, 142 семирічних і 25 середніх шкіл, з них 390 — з українською та 9 з російською мовою навчання.

В 1956/57 навчальному році в області працювало 511 загальноосвітніх шкіл, з них 159 початкових, 247 семирічних і 105 середніх. За роки Радянської влади кількість середніх шкіл тут збільшилась більше ніж у 4 рази. В цих школах в одних тільки 8—10 класах навчалось 10 367 учнів¹.

Подібних прикладів можна було навести ще багато. Вони говорять про те, що наш народ під мудрим керівництвом Комуністичної партії успішно втілює в життя завдання, поставлені ХХ з'їздом КПРС про здійснення в найближчі роки в основному загальної середньої освіти в містах і сільській місцевості.

Учителі Радянської України усвідомлюють, що важлива не тільки кількісна сторона справи. Ще багато слід зробити для поліпшення якості роботи загальноосвітньої школи, особливо зміцнення зв'язків школи з життям. Початок уже зроблено: в усіх 1—4 класах запроваджено уроки ручної праці, а в 5—7 класах — праця в майстернях, у більшості середніх шкіл республіки здійснюється виробниче навчання учнів на базі промислових підприємств, колгоспів, радгоспів і МТС. Школярі беруть активну участь в суспільнокорисній праці, особливо під час канікул.

Проте, як показує досвід, цього ще замало. Нашій школі потрібно робити багато більше. Тепер думка практичних працівників шкіл і відділів народної освіти та науковців спрямована на те, щоб удосконалити навчальні плани і програми загальноосвітньої школи, переглянути типи і структуру її, ще більше наблизити школу до життя, до потреб будівництва комуністичного суспільства.

Запорукою цього є щоденне піклування Комуністичної партії і Радянського уряду про освіту і виховання підростаючих поколінь.

¹ Відомості про стан народної освіти в Чернівецькій області. Рукопис, стор. 1. Матеріали автора.